

Julita Świtalska, Sylwia Szymańska

Socjoekonomiczne uwarunkowania doświadczania przemocy domowej przez dzieci

Early experience of domestic violence: socioeconomic correlations

Uniwersytet Łódzki, Instytut Psychologii, Zakład Psychopatologii i Psychologii Klinicznej. Kierownik: prof. dr hab. n. med. Józef Kocur
Correspondence to: Mgr Julita Świtalska, Instytut Psychologii UŁ, ul. Smugowa 10/12, 91-433 Łódź, tel.: 042 665 55 81,
e-mail: julitaswitalska@tlen.pl
Source of financing: Department own sources

Streszczenie

W pracy przedstawiono wyniki badań dotyczących uwarunkowań występowania przemocy w środowisku rodzinnym młodzieży łódzkich szkół średnich i studentów. Celem przeprowadzonych badań była odpowiedź na pytanie, czy istnieje związek między występowaniem przemocy w rodzinie a: płcią dzieci, wykształceniem rodziców, nadużywaniem przez rodziców alkoholu i sytuacją materialną rodziny. Zbadano 191 osób w wieku 16-27 lat (średnia 18,85 roku) – 111 kobiet i 80 mężczyzn. Badani relacjonowali doświadczanie różnych form przemocy w dzieciństwie. Zastosowano takie narzędzia badawcze, jak: 1) Skala Zespołu Dziecka Krzywdzonego (ZDK) K. Kmieciak-Baran – służąca do pomiaru przemocy fizycznej, emocjonalnej, seksualnej oraz zaniedbywania; 2) ankieta K. Kmieciak-Baran – badająca zmienne demograficzne i socjoekonomiczne rodziny. Analiza wyników badań ujawniła brak związku między płcią badanych osób a doświadczaniem przez nie przemocy w dzieciństwie. Zaobserwowano istotną zależność między stosowaniem przemocy a: 1) nadużywaniem alkoholu (przemoc częściej stosują rodzice nadużywający alkoholu); 2) sytuacją materialną rodziny (przemoc częściej występuje w rodzinach o złej sytuacji materialnej). Wystąpiła również wyraźna tendencja wskazująca, że im niższe jest wykształcenie rodziców, tym częściej stosowana jest przemoc. Jednak istotne statystycznie różnice ujawniły się tylko w grupie matek w odniesieniu do przemocy emocjonalnej (matki z wykształceniem podstawowym istotnie częściej stosują przemoc emocjonalną wobec dzieci niż matki z wykształceniem średnim lub wyższym). Niski status socjoekonomiczny rodziny i nadużywanie alkoholu to czynniki zwiększające ryzyko występowania przemocy domowej.

Słowa kluczowe: przemoc domowa, dzieci, sytuacja materialna, alkohol, wykształcenie

Summary

The paper presents results of studies devoted to correlations of domestic violence experienced by secondary school and university students in the Łódź urban area. The aim of these studies was to find correlations, if any, between occurrence of domestic violence and the following factors: gender of children, parental educational status, parental alcohol abuse and socioeconomic status of the family. Analysis encompassed 191 persons aged 16-27 years (mean: 18.25 years), thereof 111 females and 80 males. Examinees reported on having experienced various forms of violence during childhood. The following diagnostic instruments have been implemented: 1) the ZDK scale (Abused Child Syndrome Scale) by Kmieciak-Baran, enabling measurement of physical, emotional and sexual violence and neglect; 2) the Kmieciak-Baran questionnaire, assessing demographic variables and socioeconomic status of the family. Analysis of results obtained revealed lack of correlation between the patients' gender and experience of domestic violence during childhood. On the other hand, significant correlation was noticed between violent behaviour and 1) alcohol abuse (parent alcohol-abusing are more prone to resort to violence), 2) family income (violence is more frequent in families of low income). There was also a clear trend indicating that less educated parents more frequently resort to violence. However,

significant differences appeared only in the group of mothers in what relates to emotional violence (mothers with elementary education significantly more often used emotional violence against their children than mothers with secondary or higher education). Low socioeconomic status of family and alcohol abuse was factors increasing the risk of occurrence of domestic violence.

Key words: domestic violence, children, family income, alcohol, education

WPROWADZENIE

Przemoc wobec dzieci jest jedną z najczęściej spotykanych form przemocy, a jednocześnie najpoważniejszą w skutkach. Doświadczanie przemocy przez dziecko, szczególnie ze strony najbliższych, jest często przeżyciem traumatycznym, które odciska swoje piętno na całym dalszym jego życiu. U osób, które doświadczyły przemocy w dzieciństwie, występuje dużo większe prawdopodobieństwo powielania tych doświadczeń w przyszłości i narażania się na różnego rodzaju przemoc i przykre zdarzenia, a także zwiększone ryzyko występowania zaburzeń emocjonalnych i zachowania^(1,2). Psychika, próbując poradzić sobie z bolesnym doświadczeniem, przyjmuje patologiczną strukturę obronną, która cechuje się dużą trwałością i odpornością na inne – dobre – doświadczenia, które mogłyby mieć potencjał zmieniający. Neutralizowanie skutków przemocy jest procesem trudnym i długoterminowym, wymagającym specjalistycznej pomocy, po którą nie zawsze ofiary przemocy sięgają. Czasami pozostają w świecie dobra wymieszanego ze złem, przyjmując rolę ofiary lub kata, nie widząc możliwości wyjścia z tej pułapki. Stąd ważne jest przeciwdziałanie przemocy i poszukiwanie czynników jej ryzyka. Badania wskazują, że częściej przemocy doświadczają dzieci młodsze niż starsze, a przemoc emocjonalna jest częściej stosowana wobec dziewcząt niż chłopców⁽³⁾. W badaniach obserwuje się tendencję, że im dziecko jest młodsze, tym ryzyko doświadczania przemocy rodzicielskiej jest większe. W grupie dzieci w wieku 15-17 lat tylko 1/3 doświadcza przemocy, a najrzadziej karane są fizycznie dzieci dorosłe (8%). W przypadku młodszych dzieci częściej przemocy doświadczają chłopcy, a u starszych odwrotnie – dziewczęta^(4,5). Przemoc fizyczną zazwyczaj stosują ojcowie (częściej wobec chłopców), natomiast matki częściej niż ojcowie stosują przemoc emocjonalną (częściej wobec dziewcząt)⁽⁶⁾. Różne formy przemocy są częstszym zjawiskiem w rodzinach z problemem alkoholowym⁽⁷⁾. Badania amerykańskie ujawniły, że rodzice z niższym wykształceniem częściej stosują różne formy przemocy wobec swoich dzieci niż rodzice z wyższym wykształceniem. Badania te pokazały także, że przemoc wobec dzieci w rodzinach z niskim statusem ekonomicznym jest zjawiskiem częstszym niż w rodzinach z dobrą sytuacją materialną^(5,8). Odmienne przedstawiają się wyniki przeprowadzonych w Polsce badań, które ujawniły, że w rodzinach z problemem alkoholowym (ojciec nadużywa-

INTRODUCTION

Violence against children is one of the most common forms of violence and its consequences are also the most destructive. Having experienced violence, particularly from the part of closest relatives, is often an utterly traumatic experience, leaving a permanent stamp of the person's entire life. Persons who experienced childhood violence, are much more prone to repeat such experiences in the future and to run the risk of being exposed to various types of violence and unpleasant events, and also are at risk of developing emotional and behavioural disorders^(1,2). Trying to cope with early traumatic experience, their psyche creates a pathological defensive structure, lasting and resistant to subsequent favourable experiences, which might have psyche-modifying potential. Neutralization of late effects of early violence is a difficult and prolonged process, requiring specialized assistance, which is rarely sought for by victims of domestic violence. Sometimes they remain in a realm where good mixes with evil, adopting the role of victim or executioner, unable to find a way out of this trap. Thereof the importance of counteracting domestic violence and determination of risk factors associated therewith. Studies indicate, that domestic violence is experienced more often by younger than by older children, while emotional violence is used more often against girls than boys⁽³⁾. Studies also revealed that the younger the child, the greater is the risk of parental violence. Among adolescents aged 15-17, only 1/3 of them ever experienced violence, while physical punishment is rarest among adult children (8%). Among younger children, boys are more frequently affected by domestic violence, while among older children the opposite is usually true: it is usually experienced by girls^(4,5). Fathers towards their sons more often use physical violence, while mothers more frequently resort to emotional violence towards their daughters⁽⁶⁾. Various forms of violence occur more frequently in families affected with alcohol abuse⁽⁷⁾. American studies revealed that parents with lower educational level more frequently resort to various forms of violence towards their children than parents with higher educational status. These studies demonstrated also, that children-directed violence in low-income families is more frequent than in well-off families^(5,8). These findings are contradicted by Polish studies by Kmiecik-Baran, which revealed that families with alcohol problem (father alcohol-abusing), moth-

jący alkoholu) matki rzadziej krzywdzą swoje dzieci niż w rodzinach bez problemu alkoholowego. Natomiast nadużywający alkoholu ojcowie nie stosują częściej przemocy wobec swoich dzieci niż ojcowie nienadużywający alkoholu. Badania te potwierdziły, że przemoc wobec dzieci jest częstszym zjawiskiem w rodzinach o niskim statusie ekonomicznym. Nie wystąpiły natomiast różnice w stosowaniu przemocy przez rodziców z różnym wykształceniem⁽⁹⁾. Niejednoznaczność doniesień w literaturze przedmiotu oraz potrzeba ustalenia czynników ryzyka występowania przemocy wobec dzieci w polskich rodzinach skłoniły nas do podjęcia zaprezentowanych poniżej badań.

CEL PRACY

Celem niniejszych badań była odpowiedź na pytanie, czy istnieje związek między występowaniem przemocy w środowisku rodzinnym a zmiennymi demograficznymi i socjoekonomicznymi rodziny.

Sformułowano następujące **hipotezy badawcze**:

- **H1** – występuje zależność między płcią badanych a doświadczaniem przez nich różnych form przemocy (dziewczynki częściej doświadczają przemocy emocjonalnej, a chłopcy fizycznej);
- **H2** – rodzice nadużywający alkoholu istotnie częściej stosują przemoc wobec swoich dzieci niż rodzice nienadużywający alkoholu;
- **H3** – przemoc istotnie częściej występuje w rodzinach ze złą sytuacją materialną niż z dobrą;
- **H4** – rodzice z niższym wykształceniem istotnie częściej stosują przemoc wobec swoich dzieci niż rodzice z wyższym wykształceniem.

GRUPA BADAWCZA

Grupę badawczą stanowili uczniowie łódzkich szkół średnich i wyższych. Charakterystykę badanej grupy przedstawia tabela 1.

ers less often maltreat their children than in families not affected by alcohol abuse. On the other hand, fathers alcohol-abusing do not resort to violence towards their children than non-alcohol-abusing fathers. These studies confirmed, that children-directed violence is more frequent in families of low socioeconomic status. No difference in incidence of domestic violence was seen in relation to educational level⁽⁹⁾. Contradicting reports in the literature and need to determine risk factors associated with children-oriented violence in the Polish setting induced us to undertake the studies presented below.

AIM OF THE STUDY

The aim of the present study was to answer the question, whether there is an association between domestic violence and demographic and socioeconomic variables of families.

The following baseline **hypotheses** have been formulated:

- **H1** – there is a correlation between examinees gender and their experience of various types of violence (girls usually experience emotional violence, while boys – physical violence);
- **H2** – alcohol-abusing parents significantly more often resort to violence towards their children than non-alcohol-abusing parents;
- **H3** – violence occurs more often in low-income families than in high-income families;
- **H4** – parents with primary education significantly more often resort to violence towards their children than parents with high educational level.

STUDY POPULATION

Study population was composed of pupils and students of secondary and high schools of the Łódź agglomeration. Basic demographic features of the study population are presented in table 1.

Osoby badane <i>Patients</i>	N	Wiek życia <i>Age</i>			
		Śr. <i>Mean</i>	SD	Min. <i>Minimum</i>	Maks. <i>Maximum</i>
Ogółem <i>Total</i>	191	18,85	2,49	16	27
Kobiety <i>Females</i>	111	18,81	2,63	16	26
Mężczyźni <i>Males</i>	80	18,91	2,30	16	27

N – liczebność grupy; Śr. – średnia arytmetyczna; SD – odchylenie standardowe
N – number of patients; Mean – arithmetic mean; SD – standard deviation

Tabela 1. Rozkład wieku i płci w badanej grupie
 Table 1. Age and gender distribution in the study population

METODY

Zastosowano takie narzędzia badawcze, jak:

- a) **Skala Zespołu Dziecka Krzywdzonego (ZDK) K. Kmieciak-Baran i B. Wojciechowskiej** – pomiar przemocy fizycznej, emocjonalnej, seksualnej oraz zaniedbywania w dzieciństwie. Poszczególne rodzaje przemocy rozumiane są w niej następująco:
 - **przemoc fizyczna** – zachowanie wywołujące u dziecka fizyczny ból;
 - **przemoc emocjonalna** – świadome lub nieświadome poniżanie, obrażanie i upokarzanie dziecka;
 - **przemoc seksualna** – wykorzystywanie dziecka dla osiągnięcia satysfakcji seksualnej;
 - **zaniedbywanie** – niezaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka związanych z jego biologicznym przetrwaniem oraz prawidłowym rozwojem moralnym i społecznym.
- b) **ankieta K. Kmieciak-Baran** – ankieta badająca zmiany socjodemograficzne i ekonomiczne rodziny, tj.:
 - wiek;
 - płeć dzieci;
 - wykształcenie rodziców;
 - nadużywanie alkoholu przez matkę i ojca;
 - sytuację materialną rodziny.

Do porównań międzygrupowych zastosowano test t-Studenta i analizę wariancji, natomiast siłę związku między zmiennymi zbadano za pomocą współczynnika korelacji r-Pearsona.

WYNIKI BADAŃ

1. Płeć młodzieży a doświadczanie przemocy rodzicielskiej

METHODS

The following research tools have been implemented:

- a) **the Abused Child Syndrome Scale (ZDK) by Kmieciak-Baran and Wojciechowska**, assessing physical, emotional, sexual violence and neglect experienced in childhood. Particular types of violence are defined as follows:
 - **physical violence** – behaviour evoking physical pain in the child;
 - **emotional violence** – conscious or unconscious offence and humiliation of child;
 - **sexual violence** – use of child to obtain sexual satisfaction;
 - **neglect** – failure to satisfy basic needs of child, associated with its biological survival and normal moral and social development.
- b) **the Kmieciak-Baran questionnaire** – assessing socio-demographic and economic parameters of families, i.e.:
 - age of children;
 - gender of children;
 - parental education level;
 - abuse of alcohol by mother or father;
 - income of family.

Intergroup comparisons were performed using the Student t-test and analysis of variance, while power of intervariable correlations were analysed using the Pearson correlation coefficient.

RESULTS

1. Gender of adolescents and experience of parental violence

Przemoc <i>Types of violence</i>	Mężczyźni <i>Males</i>			Kobiety <i>Females</i>			t	p
	N	Śr. <i>Mean</i>	SD	N	Śr. <i>Mean</i>	SD		
Ogółem <i>Total</i>	80	28,03	34,17	111	26,68	29,51	0,289	0,772
Fizyczna <i>Physical</i>	80	11,70	13,96	111	12,87	14,53	-0,559	0,576
Emocjonalna <i>Emotional</i>	80	4,25	7,55	111	4,01	8,29	0,198	0,843
Zaniedbywanie <i>Neglect</i>	80	9,71	17,61	111	7,48	10,44	1,092	0,276
Seksualna <i>Sexual</i>	80	2,36	3,31	111	2,31	3,82	0,106	0,916

N – liczebność grupy; Śr. – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – istotność różnic między grupami (wartość testu t-Studenta); p – poziom istotności
N – number of patients; Mean – arithmetic mean; SD – standard deviation; t – significance of intergroup differences (Student t-test); p – level of significance

Tabela 2. Różnice w doświadczaniu przemocy przez mężczyzn i kobiety
 Table 2. Difference in experience of violence by males and females

Nie zaobserwowano istotnych zależności między płcią badanych osób a doświadczaniem przez nich przemocy w dzieciństwie.

Nie wystąpiły żadne istotne statystycznie różnice w doświadczeniu przemocy przez mężczyzn i kobiety.

2. Nadużywanie alkoholu przez rodziców a przemoc

Zaobserwowano, że rodzice nadużywający alkoholu istotnie częściej stosują różne formy przemocy. Zależności między przemocą a nadużywaniem alkoholu ilustrują tabele 3 i 4.

W grupie ojców wystąpiła tendencja wskazująca na częstsze stosowanie przemocy przez ojców nadużywających alkoholu w porównaniu z ojcami nienadużywającymi alkoholu. Zaobserwowano, że ojcowie nadużywający alkoholu ogólnie istotnie częściej stosują przemoc wobec swoich dzieci niż ojcowie nienadużywający alkoholu, podobne prawidłowości odnotowano dla przemocy emocjonalnej i fizycznej.

W grupie matek wystąpiła tendencja wskazująca, że matki nadużywające alkoholu ogólnie częściej stosują przemoc wobec swoich dzieci niż matki nienadużywające. Przy czym jedynie w odniesieniu do przemocy fizycznej różnice między średnimi uzyskały istotność statystyczną.

3. Sytuacja materialna rodziny a przemoc

Zależności między sytuacją materialną rodziny a stosowaniem przez rodziców przemocy ilustruje tabela 5. Zaobserwowano, że w rodzinach ze złą sytuacją materialną ogólnie istotnie częściej rodzice stosują przemoc

No significant correlations were noticed between the patients' gender and experience of violence during childhood.

Males and females saw no significant differences in experiencing violence.

2. Parental alcohol abuse and domestic violence

Our study revealed, that alcohol-abusing parents significantly more often resort to various types of violence. Correlations between domestic violence and alcohol abuse is presented in tables 3 and 4.

There was a trend indicating a more frequent use of violence by fathers alcohol-abusing than by those who do not abuse alcohol. We saw that alcohol-abusing fathers significantly more often use various forms of violence as compared with fathers who do not abuse alcohol; similar regularity was noticed in what concerns emotional and physical violence.

Among mothers there was a trend indicating, that those who alcohol abused are generally more prone to use violence towards their children than those who did not abuse it. However, significant differences were noticed only in what concerns physical violence.

3. Economic status and domestic violence

Correlation of socioeconomic status of family and use of violence by parents is presented in table 5.

We observed, that low-income families parents generally more often use violence towards their children. In these families, emotional violence and neglect are also more frequent.

Przemoc Types of violence	Ojcowie nadużywający alkoholu Alcohol-abusing fathers			Ojcowie nienadużywający alkoholu Non-alcohol-abusing fathers			t	p
	N	Śr. Mean	SD	N	Śr. Mean	SD		
Ogółem Total	58	35,98	32,71	133	16,56	30,25	-2,57	0,01*
Fizyczna Physical	58	23,43	15,36	133	10,55	13,43	-2,72	0,007*
Emocjonalna Emotional	58	6,12	9,32	133	3,24	7,17	-2,32	0,02*
Zaniedbywanie Neglect	58	10,82	12,11	133	7,36	14,54	-1,59	0,11
Seksualna Sexual	58	2,46	3,32	133	2,27	3,75	-0,34	0,73

N – liczebność grupy; Śr. – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – istotność różnic między grupami (wartość testu t-Studenta); p – poziom istotności
N – number of patients; Mean – arithmetic mean; SD – standard deviation; t – significance of intergroup differences (Student t-test); p – level of significance

* Różnice istotne na poziomie p<0,05.

* Significant differences at the level of p<0.05.

Tabela 3. Różnice w stosowaniu przemocy przez ojców nadużywających i nienadużywających alkoholu
Table 3. Differences in the use of violence by fathers alcohol-abusing and those without alcohol problem

wobec dzieci. W tych rodzinach również istotnie częściej są obecne przemoc emocjonalna i zaniedbywanie.

4. Wykształcenie rodziców a przemoc

Rozkład wykształcenia w grupie matek i ojców kształtuje się bardzo podobnie. W grupie matek 8% miało wykształcenie podstawowe, 72% średnie, a 20% wyższe. W grupie ojców 10% stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym, 71% z wykształceniem średnim i 19% z wykształceniem wyższym.

Jak widać na wykresach, zarówno w grupie matek, jak i ojców można zaobserwować tendencję wskazującą, że im niższe jest wykształcenie, tym częściej stosowana jest przemoc. Jednak istotne statystycznie różnice ujawniły się tylko w grupie matek w odniesieniu do przemocy emocjonalnej. Zaobserwowano, że matki z wykształceniem podstawowym istotnie częściej stosują przemoc emocjonalną wobec dzieci niż matki z wykształceniem średnim lub wyższym.

OMÓWIENIE

Badania własne nie potwierdziły relacjonowanej w literaturze przedmiotu prawidłowości wskazującej, że dziewczęta częściej doświadczają przemocy emocjonalnej, a chłopcy fizycznej^(3,6). Nie zaobserwowano żadnych istotnych różnic w doświadczaniu różnych form przemocy między dziewczętami a chłopcami. Potwierdziła się natomiast hipoteza, że w rodzinach z problemem alkoholowym przemoc jest zjawiskiem częstszym^(3,7). W badaniach własnych zaobserwowano odmiennie niż w badaniach Kmiecik-Baran, że ojcowie nadużywający alkoholu

4. Parental education and domestic violence

Distribution of education levels among mothers and fathers is similar. Proportion of mothers with primary, secondary and higher education was 8%, 72% and 20%, respectively. Among fathers, corresponding figures were 10%, 71% and 19%.

As may be seen on the graphs above, among both mothers and fathers there is a trend indicating that the lower the education, the more frequent is the use of violence. However, significant differences appeared only in what to concerns the use of emotional violence by mothers. Namely, mothers with primary education significantly more often resort to emotional violence than mothers with secondary and higher education.

DISCUSSION

Our studies did not confirm the regularity reported in pertinent literature, indicating that girls more often experience emotional violence, while boys more often suffer physical violence^(3,6). No significant differences in the frequency of experiencing various types of violence among girls and boys were noticed. On the other hand, we confirmed the hypothesis, that domestic violence is a frequent phenomenon in families with alcohol problem^(3,7). Our studies, in contrast to those by Kmiecik-Baran, indicate that fathers alcohol-abusing significantly more often use violence against their children than those who do not abuse alcohol; similar trend was seen in what relates to emotional and physical violence⁽⁹⁾. Also, alcohol-abusing mothers significantly more often use violence against their children than non-alcohol-abusing mothers. Domes-

Przemoc <i>Types of violence</i>	Matki nadużywające alkoholu <i>Alcohol-abusing mothers</i>			Matki nienadużywające alkoholu <i>Non-alcohol-abusing mothers</i>			t	p
	N	Śr. <i>Mean</i>	SD	N	Śr. <i>Mean</i>	SD		
Ogółem <i>Total</i>	31	35,06	34,51	160	25,73	30,73	-1,52	0,131
Fizyczna <i>Physical</i>	31	18,03	18,48	160	11,29	13,10	-2,44	0,015*
Emocjonalna <i>Emotional</i>	31	5,29	7,35	160	3,89	8,09	-0,89	0,371
Zaniedbywanie <i>Neglect</i>	31	9,23	11,07	160	8,26	14,41	-0,35	0,725
Seksualna <i>Sexual</i>	31	2,51	3,51	160	2,29	3,64	-0,31	0,754

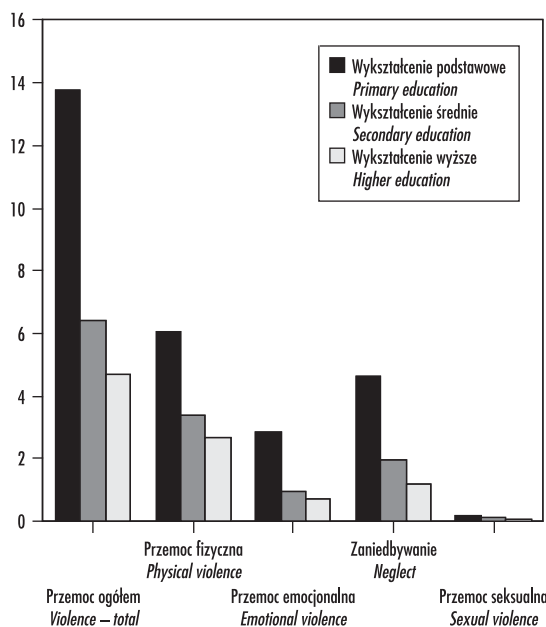
N – liczebność grupy; Śr. – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – istotność różnic między grupami (wartość testu t-Studenta); p – poziom istotności
N – number of patients; Mean – arithmetic mean; SD – standard deviation; t – significance of intergroup differences (Student t-test); p – level of significance

* Różnice istotne na poziomie $p < 0,05$.

* *Significant differences at the level of $p < 0.05$.*

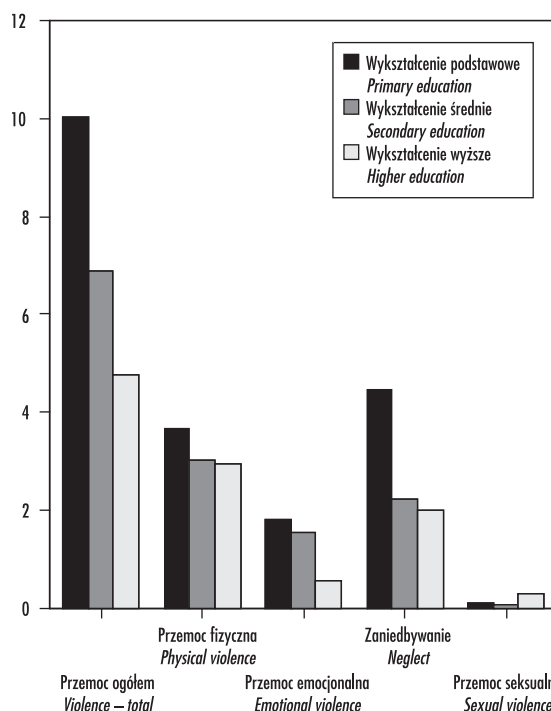
Tabela 4. Różnice w stosowaniu przemocy przez matki nadużywające i nienadużywające alkoholu

Table 4. Differences in the use of violence by mothers alcohol-abusing and those without alcohol problem

Rys. 1. Poziom wykształcenia a stosowanie przemocy u matek
Fig. 1. Level of education and use of violence among mothers

istotnie częściej stosują przemoc wobec swoich dzieci niż ojcowie nienadużywający alkoholu, podobne prawidłowości wystąpiły w odniesieniu do przemocy emocjonalnej i fizycznej⁽⁹⁾. Natomiast matki nadużywające alkoholu istotnie częściej stosują przemoc fizyczną wobec swoich dzieci niż matki nienadużywające alkoholu. Również przemoc okazała się zjawiskiem częstszym w ro-

Rys. 2. Poziom wykształcenia a stosowanie przemocy u ojców
Fig. 2. Level of education and use of violence among fathers

tic violence was also more common in low-income families, thus confirming the findings of several other studies^(5,8,9). Children reared in poor families significantly more often experience violence; also experience of emotional violence and neglect is more common in this

Przemoc Types of violence	Dobra sytuacja materialna High income			Zła sytuacja materialna Low income			t	p
	N	Śr. Mean	SD	N	Śr. Mean	SD		
Ogółem Total	114	21,89	29,42	19	42,53	40,63	-2,67	0,008*
Fizyczna Physical	114	10,24	12,82	19	15,26	12,11	-1,59	0,113
Emocjonalna Emotional	114	7,58	7,35	19	8,37	13,55	-2,39	0,018*
Zaniechywanie Neglect	114	6,52	12,23	19	17,16	20,76	-3,13	0,002*
Seksualna Sexual	114	1,89	3,25	19	1,74	2,46	0,20	0,840

N – liczebność grupy; Śr. – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – istotność różnic między grupami (wartość testu t-Studenta); p – poziom istotności
N – number of patients; Mean – arithmetic mean; SD – standard deviation; t – significance of intergroup differences (Student t-test); p – level of significance

* Różnice istotne na poziomie p<0,05.
* Significant differences at the level of p<0.05.

Tabela 5. Różnice w stosowaniu przemocy w rodzinach ze złą i dobrą sytuacją materialną
Table 5. Differences in prevalence of violence in low-income and high-income families

dzinach o niskim statusie ekonomicznym, co jest zgodne z doniesieniami z innych badań^(5,8,9). Dzieci z rodzin ubogich ogólnie istotnie częściej doświadczają przemocy, częstsze jest u nich również doświadczenie przemocy emocjonalnej i zaniedbywania. Hipoteza zakładająca, że rodzice z niższym wykształceniem częściej stosują różne formy przemocy wobec swoich dzieci niż rodzice z wyższym wykształceniem, również znalazła potwierdzenie w badaniach własnych⁽⁸⁾. Wystąpiła wyraźna tendencja wskazująca, że im niższe jest wykształcenie rodziców, tym częściej stosują oni przemoc. Jednak istotne statystycznie różnice ujawniły się tylko w grupie matek w odniesieniu do przemocy emocjonalnej (matki z wykształceniem podstawowym istotnie częściej stosują przemoc emocjonalną wobec dzieci niż matki z wykształceniem średnim lub wyższym). Powyższe rezultaty wskazują, że dzieci z rodzin o niskim statusie socjoekonomicznym z problemem alkoholowym powinny być objęte profilaktyką przeciwdziałania przemocy.

WNIOSKI

Analiza wyników badań ujawniła brak związku między płcią badanych osób a doświadczaniem przez nie przemocy w dzieciństwie. Zaobserwowano tendencję wskazującą, że im niższe jest wykształcenie rodziców, tym częściej stosowana jest w rodzinie przemoc.

Wystąpiła także zależność między stosowaniem przemocy a:

- nadużywaniem alkoholu (przemoc częściej stosują rodzice nadużywający alkoholu);
- sytuacją materialną rodziny (przemoc częściej występuje w rodzinach o złej sytuacji materialnej).

Niski status socjoekonomiczny rodziny i nadużywanie alkoholu to czynniki zwiększające ryzyko występowania przemocy domowej.

setting. The hypothesis assuming that parents with lower educational status more frequently use various forms of violence against their children than those with higher educational level, also has been confirmed by our studies⁽⁸⁾. There was a trend clearly indicating, that the lower parental education, the more frequent is domestic violence. However, significant differences appeared only among mothers using emotional violence: mothers with primary education significantly more frequently resort to emotional violence than those with secondary or higher education. These results indicate, that children reared in families of low socioeconomic status, additionally affected by alcohol problem, should be encompassed by comprehensive violence-prevention program.

CONCLUSIONS

Analysis of the results of our study revealed lack of correlation between the patients' gender and experience of violence in childhood. There was a trend indicating, that the lower was parental education, the more frequent was the use of violence.

Occurrence of domestic violence was correlated with:

- abuse of alcohol (alcohol-abusing parents are more prone to use violence);
- economic situation of family (violence is more common in low-income families).

Low socioeconomic status and alcohol abuse are risk factors promoting occurrence of domestic violence.

PIŚMIENICTWO:

BIBLIOGRAPHY:

1. Holt S., Buckley H., Whelan S.: The impact of exposure to domestic violence on children and young people: a review of the literature. *Child Abuse Negl.* 2008; 32: 797-810.
2. MacMillan H.L., Fleming J.E., Streiner D.L. i wsp.: Childhood abuse and lifetime psychopathology in a community sample. *Am. J. Psychiatry* 2001; 158: 1878-1883.
3. Aberle N., Ratković-Blažević V., Mitrović-Dittrich D. i wsp.: Emotional and physical abuse in family: survey among high school adolescents. *Croat. Med. J.* 2007; 48: 240-248.

4. Pospiszyl I.: Razem przeciw przemocy. Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1999.
5. Browne K., Herbert M.: Zapobieganie przemocy w rodzinie. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 1999.
6. Grochocińska R.: Przemoc wobec dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1999.
7. Reinaldo A.M., Pillon S.C.: Alcohol effects on family relations: a case study. *Rev. Lat. Am. Enfermagem* 2008; 16: 529-534.
8. Hussey J.M., Chang J.J., Kotch J.B.: Child maltreatment in the United States: prevalence, risk factors, and adolescent health consequences. *Pediatrics* 2006; 118: 933-942.
9. Kmiecik-Baran K.: Młodzież i przemoc. Mechanizmy socjologiczno-psychologiczne. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.